

L. U. F. 80.

ACC. N:R M. 12109:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 80

1

Öku annu, Talesätt och skämt om olika bygders inwon
Med anledning av att jag för närvarande, just nu innan
våren kommer, finner att jag har någon tid öfver
att besvara den frågelista som jag fick i Sept förra
året angående enstaka rubrik, insänder jag detta svar.

Öku annu jag börjar härmed med Hallarids
Sacken, vi här först nämna några enstaka öku annu
som Pål lapp, Håsa Jännen, Festrumman, sjuttan Färste
Augusten, ordet färste kom sig av att de arrenderade Färste
bostället (Klockaregården) i Skolan därefter var der öku
annu så gott som på varenda skolbyggnad av båda könen
jag kommer ännu i här några av namnen, bland
pågarna hade vi färgeklacken, bejrespen, skosmjörjaren
lapplemagaren, bäckaren, Far, Lunkentus, jens hära
Smelbälgen, Håstakrämman, Ekarron, Kalik. m. p.

jag minns enlös vi kallade för Sven lura, samt en för grisen
Bland folket i allmänhet innan socknen fanns även en
det ordlöj, om de olika uttryck som var och en

såväl Bänder som Handverkare hade, dessa
uttryck av ord som var och en hade, var samman-
fästade i en lång ramsa, av vars och ens uttal
här följer en del uttal. Jo ski--r sa Backen. De
ska skälas de må sa Bergendorf. Upp må satanen sa Björken,
alla mina pengar kan göra honga, ännu te den lille jätten sa
kan han sa Prästbarnen. Ja de ambelanger sa Paul i Hallare
jävaren i de sa Kils Svansson. Lusan jätla sa Lars i Jämsköp
Glimmande slände sa Daniel. Hum jusa sa Dyberg i Tockarp
ja begriver alri kor de ska blair sa Per Persson på Gaistorp
Ah de blair väl på värd vis sa Anders Jämsköp.
Olika benämningar på socknarna följde även
Hallaröds och Korta Boöms socknar är ju ännu
sedan gammalt, men med det ligger Korta Boöms sock-
nar, var och är den till stor del hänvisad till att ha
genomfartsväg genom Hallaröd när marknads och
stabo resor skulle förtägas, i alltså tid mera
änkän än nu. Noag av socknarna ha var som benämning

an Orts befolkningen, Hallaröd benämndes för Hansens land i stora Rörum bodde Israels barn. Det hände då när st. Rörums barna återvände hem från Marknader eller stads resor, att humöret var prima, och hästar med vagnar fick god fart genom Hallaröd, man såg då vid sådana tillfällen att Israels barn de kanner körne igenom Hansens land, samt om de hade stälet Ägen. Besynnerligt nog benämndes också alla som bodde över för Gädda, om jag så själv bodde i trakten av Löberöd eller orter deromkring, de som var strax övan Thörby Thör trakter deromkring benämnes ofta av sydligare befolkning för gunga. Hjärdnamnen spelas ju också in med sina namn derifrån som Frorings Färinga med grönt blod, ett annant salesätt, Farninga, Vindbattlinga, Önsjåniter, o. s. v.

Ordspråk och salesätt.

En skoba eller Gunga vänder sig två gånger, när (släbbon) släbbon vänder sig en, genom de

många stads och marknadsresor som förkom i äldre tid samt under 1800 talet. Kontaktade ju nord och Sydska mägarna varandra rätt mycket och försökte också genom kunnämen, skällsord och andra hyss, att driva mot varandra. Skätt borua ansågs som dumma, från Skogsbornas synpunkt. I Skogs bygden talades gärna om när tio stycken Gaura skjutsar en gång skulle köra upp till Skogs bygden efter timmer en vinterdag. då här låg nyfallet snö, de körde hemifrån vid kvällen tid för att vara framme på morgonen. när skjutsarna hade kört ett stycke av vägen hände det sig att fördrängen som köörde den förste skjutsan blev lös i magen, och av den anledning kan inte ville stanna föran, satte han sig på backa stängan, för att lätta på sitt natur behov. Det blev ett långt brunt streck på snön. Där de andra kördrängarna såg detta, sade de sinsemellan

Här har fördrängen slängt sitt rep, här kan vi
slänga våra rep mår, när de så kom fram till
platsen om mörren och sen skulle lösa sina lass
Så hade fördrängen sitt rep, men de andra hade
kastat bort sina. Slätt barna hade ett ordstän
om skogs barnas vaggar när de bjärde upp för en
backe, som vaggarna ofta var dåligt smorda pep o
quäade de rätt bra i bland, upp för backe så bjär
hjulen vi hjälpas ad, vi hjälpas ad, men så var för
backe lod de på annat vis, då sade hjulen, var
behyster se, var behyster se.

Ordstän om Smålandningarna när de kom
ner till skåne för att söka arbete, och då någon
frågade var de var i från, så svarade de med ynkelig
ton, ja o i från färliga Småland Gu vår, men
efter god arbetsförtjänst, hemfärden gjordes och
de hade pengar på fickan, och någon då frågade var de
var i från, blev ett annat svar, Ja o från stora Kronobergs Län
va ven du än då.

Man kunde ibland få höra om någon som hade bräckt
om, den springer som den hade en nålla i ändan, eller
den springer som han var nädd. Ibland fick man
även höra om brädda personer, bevars han kom-
mer som (Tilen) elden var lös, eller du kommer
värre än Tören var ätte de. Det hände även när
man ville pika någon som förlorade, ett vid, eller
på något snickat sätt hade tänkt göra någon vinst
men misslyckats, man kunde då säga, ja han
vant liadant som Dansten vant vid Wälsing borg.
Likadant var det om någon inte skyndade sig, så fick
man höra sått bättre fart på galverorna, eller så
ska beven gå på Karl Johan (när der ^{var} fart på personen).
Likadant var det att lära tala Engelska då skulle den
person enkast taga en varm (pantoffla) götatis i
munnen. Ett annat rim var han ska du gå
ja ja ska gå so ran o köpa ran, följer du
mår så klar vi soan. Ett annat orkij

som följde mycket i min barn dom, va
detta, att den ene kunde fråga den andre, har du
hört detta? nåå vada, jo soan i Sköv, med sin
saga bror, o kvan siller sen han va dö.

Var det någon som kjörde fort, sade man han kjör
värre än han hade stälet ögen. Var det någon
som kom sent hem, eller också arbetade långt ut
på kvällarna sådes då, de o några rosta kakarna.

Badängor Skräddare Skomagare o Sune, Gänare
o bedragare ana tre, o snickaren derbe, alla fyra
En slaktare kallades ofta för (kaala) kalva kvälgäare
en som inte kunde tåga med vad den hörde benämndes
ofta för böns resel (sän), den som han med och
ville ställa in sig hos alla, den var en riktig festher
det sådes att han festade. Jäsa o de du sam fått
plass hos Prästen sam Gausafång, o väjta gässen
o sätta gausalorta i ra för tre öre kraven.
Göingå klöver (benämning på ett kraftigt ogräs)

Även ordet smälämnunga klöver förskom, på dålig
gröda eller växt lig het. Gåinga spik har ju varit
en vanlig benämning på knastar i trä, och är väl än i
dag, blän de så kallade klump hug garna (Smickarna)
Var det någon person som på skämt gjorde sig bemärkt
så sade denne här kommer en tjock och fet Göteborgare
spottar bara i ter. Kåstkovsblad, värgelblad, eller
Gatlinaus klöver. Ordet Gunga askogs resa, det ordet
är nog en yngre datum, det har jag inte hört i min
ungdom. Det var endast markas, stabs, o sillaresor
som talas om i den tiden, när man körde i skogs
bygden efter kimmer, eller när man körde till stan
med spaumål eller andra produkter o det var längre resor
då kallade man docka oft köra åkjer, eller i åkje.
Talsätt om knipsluga personer, han e ingumari
som en räv, eller akta dej, för de en redi fisk, eller
du får akta dej för man vet inte var karen har sin
gång, eller de e en redi lurifax, eller ja känner

Tjötta men ja köber us inte. Var det ett par personer som hade varit ovänner fört, men sedan blivit vänner eller också sådes det även om sladderkafter när de var särens om att förtala folk. Att nu har de blivit bra må gräsa o föled igen. Man sade även om en klipska person att det är en riktigt snok. en snål person, de e en redi jünde, eller jundas eller han e så snål så han skriger när han skiter för han inte kan få ed i se igen. Men ordspråket att snålhet bedrager visket, dett sade man ofta. Girrig buk var en beäminning på en sådan person. Gnidare, o stackarskattare, gatti klippare. Lata personer var särskilt illa kända personer, och kallades för många namn, Lättung, Lathund, latmask, latstod, latstock, eller den är så lat så han gitar inte att quatta sig i ändan när tv - ven blir, en som inte skotte några ting, om den sådes ofta att han gick o satte kallt vann i blod.

Ramsor och versor Här följer en ramsa
av sammansatta ökenamen på personer i Färingstads
Socken norra Åsbo Härad, från senare delen av
1880-90 talet, en radänga som drogs vid lämpliga
tillfällen. Som ex vid Håstaggille, Håstaggille, Bryde-
gille, Skjätte, och Brevaggille. m. fr. Lillfäls.

Besen, Bösen, Falken! Svören, Orren, Falken!
Spegen, Krycken, Tornen! Sparren, Bocken, Ornen!
Ola Tuel, Fred Björ, Kjällen! Frisen, Förehanen, Fikton!
Skrugan, Snorran, Glader! Dolken, Skedlo & Lille
Tuas stävels må Fader!

Jag har nog hört någon enstaka visa men upprepa
den i minnet om man hört den en gång för många
år sedan det går inte.

Härn En gång på 1910 talet samtalande jag med en
man och frågade vägen fr. Håstadsby till Ramsaröd
jag fick då ungefär följande upplysning. Du ska ni
följa döina köjen sået farbi de gamla Bränneriet ni såier

där låg ut bårta, der stauer aien låtner höjer sjun-
staien, der gauer väien raist färbi moed Rauserä.
orden staien, väju aineraien, baien baiengög.
Snabbräkning till tre, den som förstast kunde räkna till
tre, gick så till att poten gjordes fri från skon, så man
kunde gå fast i vägen av tårna, ibland så höll man vad
eller satte ett mindre pris till den som vant, så började man
gå till man hand, först den ene räknade som vanligt ett till
tre, den andre räknade då när han höll mot fingrarna i en
så på följande sätt, en till tre, i äldre tid sade man till
i stället för två. Ja det är en gammal historia om Råven o
Björnen, vem som först kunde nämna tre slags träd i följd
han skulle vinna ett överenskommet vad, då började vi så
Råven och nämde tre slags träd ek, al, asp, till fur gran
brunnade Björnen och förlorade. Ja flera såda hista-
rier kunde nog framkomma men de har rätt stort
utrymme då. Angående skogsbornas vagnar är deras
uppträde nämnt förut i upplockningen, liksom om småtänningar

Men än en sak om Smålänningar föll mig minnet
när en smålänning blir riktigt mätt så vill han
gärna liksom skåningarna, skryta om sin själva
Stora Kronobergs Län, ett ordtöj om en Smålänning
när han åt Gröt i Skåne, han sade då hemma
i Småland der lägger vi allti smör i gröten, om
vi då inte har nåd smör så beuden, vi lägger
i lika förbaskad ändå så smålänningen.

Ett annat ordstån var detta att hemma i Småland
var det så fattigt under 1800 talet så smålänningarna
de hade en sillbit att räcka till hela familjen
under en måltid, det gick så till att sillbiten
bands i ett starkt snöre och hängdes i taket över
bordet så högt att när de reste sig upp kunde de
taga sillbiten i munnen, men när de så satte sig
ner så plög den ut igen, så fick västa man smaka
på den, så fortsatte de till måltiden var slut,
Banden eller siste man tog sillbiten om der var mera kvar,

Angående ärtsoppa, så vill jag här antala ett par
gångse historier, det var i en bandgård der Kärringa
var känd för sin suälhet och husbandfolket, åt tillsammans
med tjänstefolket, ärtsoppa var mycket tunn.
Störst drängen skulle då ta sig så han kunde få
någon ärtor i skeden, från de åt som de åt gemen-
samt utan, men kunde inte få ena någon, han tog
då och började dra strumporna av sig vid bordet
Husmodern sade då va ska du göra Pär, ja ja ska
opp i ärtor, o säj ätte om ja kan lida opp nämma
ärtor. Vid ett annat tillfälle var det också Ärt-
soppa som var middagsrätt på en annan bandgård
då der var bräsk folk, då ärtorna fick stå nästan
orörda, Husmodern bjöd på folket och sade var så
goda och tag ärtor, då en av dem svarade ja tack
ja hittade en ärtor i jäms! ja så va de drängen
som skulle ha en skjorta i gårdelän, han hade fått
den men inte tuckat för den, så hände det sig vid

ett kaffjätte att der var främmade på besök, Mar i huset
ledde in samtalet om att drängen gått en skjorta, det
hände sig när de satt till bords att husbandet var då
frågade na stils, så hette drängen, va tycker du om skjortan
som du fick, drängen svarade med det samma, jo den
är jätligt så bra för spyr ja inte på na, så sk - der
ja då åtminstone inte på na, det blev allmän mun-
terhet, de värvande förstod att skjortan var för kort.
Thär en enkel visa om en yngre dräng från Småland
som under 1800 talet tjände hos en snäll bonde i
skånska bygden, der han skulle en kostym kläder
av hemvävt vadmal, samt mössa, skorta, strumpor
och stövlar, Men som der knappades in på allting
så blev de hela något bristfälligt i utrustningen
Varför drängen samman satte det i följande Visa.
På den lilla ja tjena bonna dräng hade ja de så gött gött
Laa ja peck o laa va ny, laa mi ingen skärm uti, o bonna
han va snar, på den lilla ja tjena bonna dräng hade

ja på stället gött, gött, rocka ja feck, rocka va ny, rocka
må inga ärmor i, bannan han va suaur, på den tia
ja tjena bannadräng, hade ja på stället gött, gött, västa
ja feck, västa va ny, väst må inga ryggar uti, bannan
han va suaur, på den tia ja tjena bannadräng, hade
ja de så gött, gött, böjser ja feck, böjser va ny, böjser
må inga ashäl i (bakel) men bannan han va suaur.
(snäl) på den tia ja tjena bannadräng, hade ja på stället
gött, gött, skjorta ja feck, skjorta va ny, skjorta må
inga hjär uti, men bannan han va suaur, på den tia
ja tjena bannadräng, hade ja på stället gött, gött, häser
ja feck, häser va ny, häser må inga hälar i, bannan
han va suaur, på den tien ja tjena bannadräng, hade
ja på stället gött, gött, störlar ja feck störlar va
ny, störlar va ny störlar må inga banna (bottnar)
uti, bannan han va suaur. ja så tackade
denna dräng bannens quidentet en den län sam
utgick i naturaprodukter.

Skämt historier har jag nog hört en del, men jag
vet knappast vilken eller vilka jag i så fall skulle näm-
na något. Drängen o vagnen örjningen, har jag hört
att han smorde vagnen med krådjärn både utan och
innan, som banden sa att han skulle göra, smörj den
både utan och innan sen du först tagit hjulen av, han
tog först hjulen av, och stände den vid sidan av vagnen
sen smorde han vagnen utan och innan sedan gick
han in till banden och sa att vagnen var smord överallt
utan i rummet slut, där kunde ja inte komma till!
Den förmanusdrängen gjorde har ja talat om förut.
Groven o Pälven. är kanske nedskrivna förut, men
den har jag annars på förslag. Den fattis skomagare
lachen, m. pl. Angående slättningar emellan
socknar, detta kunde förr i tiden börja med någon
eller några enskilda personer i ett par socknar
som en någon anledning blevo osams, och då dels
släktskap dels partitagande kunde vara rätt så

Stort i den tiden, uppstod lätt en tvist, som kunde
även beröra de olika socknarna. Ökenamnen är
nog av gammal datum, då jag vet att mina föräldrar
som var födda 1855. Talade om ökenamn som var i
dagligt tal i deras barndom, i vidare talade om
gamla händelser, och ökenamn på folk från deras
föräldrar som var födda omkring 1820 talet. Men
numera är de i vår tid på avskrivning i gen. bildningen
gör sig alltmera gällande. Ja nog minns jag mycket
väl för en 50-60 år sen att det hörde till ordningen
både vid marknader, dans tillställningar som då till
största delen var anordnat i hemmet hos någon
bonde, att slagsmål inte var ovanligt, i regel var
det sprit och pruntimmer som gräven började med.
Vid mästringarna var det ofta ungdomsgrän som
då vid mästringen förbyttes i farla vilenhet, då
de blev godkända som vapenföra, samt många då
gör första gången i sitt liv förtärde sprit, då

spirade linsglädjen över, och man kände sig ha kommit ett steg högre upp än vad man förut varit.

Marknader och stadsbesök, då hade många stimulerat linsglädjen med sprit, då för många vid sådana högtider det största nöjet var kappkörning, då beröjades, bjödades, och skrålades om vart an vat, ända värre vid en ankörning, ibland var farten så god så både ringar och hjul de strök på glädje färden.

Släktskapet var ofta mycket starkt i samtliga socknar så berättas det från Högsröds socken på 1890-talet då var de flesta bönderna inom socknen i släkt med varandra. så var förhållandet även på andra orter. Ja byarna höll ofta linsamma an inom de socknar de tillhörde, ofta när det gällde kommunala frågor vid stämmor och dylikt, framträdde samhällsintressen. Att påräkna samma intresse från de levande inom en stor kommun, vad det gäller varje enskild kommun, blir det nog inte, det gamla som en gång

varit kammer nog, att mer att förblikka, ant otersom
det yngre släktet tar vid, och de gamla går bort,
så länge vi har 1880-90. talats män och kvinnor kvar
dessa som med egna ögon sett, samt levat under den-
na tidens förhållande, de vet vad det menas med den
ofta antalade gamla goda tiden, som ofta inte var så
god för de gamla, och de fattiga, men ändå fanns der en
stor del förnöjsamhet bland befolkningen. Som inte
våra dagars ledande personer, eller allmänheten av yngre
generation kan mer att kunna fatta eller förstå, som de
här aldrig så mycket talas här om. För yngre tid är
yngre tid och endast den som levt i den vet vad den är
och vad den har varit. Kontakten med grannkommuner
är urgamla, befolkningen som bodde vid socken gränser
var ju de första som kom i beröring med varandra, genom
långt handel, byte av varor, giftermål, m.m., sen först
satte dessa förhållande vidare, så socknarna kom i närmare
beröring med varandra, sen när annexet mellan två

Järnauingar kom till så blev der ju ändå större
bekantskaper, till exempel Hallaröd och Färingtofta
samt Norra Rörum har ju gemensamma gränser på
länga sträckor, befolkningen på båda sidor berom
kom ju ofta i beröring med varandra, de hade
även ofta så kallad gilleslav med kringboende
grannar, de kunde även handla kor och Gästar
med varandra, samt lägga lav till Markas och
stabo resor, även när de körde till Kullen eller
Barsebäck efter sill, så hade de i de flesta fall
sällskap, detta på grund av att alla platser var
inte säkra i den tiden för vägfarande som jär-
dades om natten. Även husfriden i den tiden säk-
rades ofta med, skarpaddade gevär, pistoler
kraftiga (ekelundare) eller kätling, eller något annat
försvarsvapen, av hemmetyg. Statsbor och Bönder
kunde aldrig för i tiden dra jämt, bönderna tyckte att
statsbor var högfärdig och bekäim, statsbor att bönderna hade
sina produkter gratis, att bonden var snål och guiden.